

hotel podati le priročno, dejal bi, žepno knjižico, ki naj bi bila v prijetno in poučljivo zabavo zlasti mnogim letovičarjem, ki leto za letom številneje obiskujejo to mesto in okolico. Zato se ozira v tem opisu nekoliko tudi na okolico ter navaja med drugim dve pesmi kamniškega pesnika Antona Medveda, (ponatisek iz „Dom in Svet“-a), tičeči se kamniškega bajeslovja. S tega stališča torej ocenjamo to delo. — O Kamniku se je že marsikaj pisalo, zato se ta knjiga ozira na vse dosedanje spise o tej stvari. Pisatelj je razvrstil vso stvarino v šest poglavij, v katerih opisuje: zemljepisni obraz, zgodovino mesta, zgodovino župnije in cerkvá, zgodovino šole, pravljice in pripovedke ter naposled znamenite Kamničane. Prvo poglavje je ponatisnil z malimi premembami iz „Dom in Svet“-a (l. 1892. stran 517, 544). Druga poglavja so razdeljena v več pododdelkov. Semtertje pisatelj prehitro našteva razne zgodovinske podatke po vrsti; zato je spis na nekaterih straneh (n. pr. str. 22. 23. 36. 37. itd.) skoro utrudljiv in suhoparen. V čisto znanstveni knjigi se to opraviči lože, a v zabavno-poučni, kakoršna je ta, bilo bi najbrže bolje, da bi se opustila ta ali ona stvarca, ki posebno ne zanima preprostega čitatelja. Jako dobro in zanimivo je opisan mestni zbor in mestno sodišče; zgodovina šole pa je v primeri z drugo stvarino skoro preobširna. — Le še par stvarnih popravkov in potrebnih dostavkov! Med kamniškimi župniki na strani 83. je izpuščen Ivan de Bausendis, kateri pa se na str. 70. vendar-le omenja; bil je župnik l. 1327. — 1341. l. 1321. je bil v Kamniku vikarij Friderik (Mittheilungen f. Kr. 1863. 34). Vrsta vikarijev in kapelanov kamniških je dokaj nedostatna; jednako tudi vrsta gvardijanov frančiškanskega samostana. Na str. 92. je menda tiskovna pomota Celestin „Norad“, ker ta mož se je pisal „Novak“. Tudi mekinske opatinje niso vse našteje. „Zgodovinski Zbornik“ je prinesel njih imena po vrsti, kakor so zapisane na steni v stranski kapeli svet. Kolomana v Mekinah. Na strani 102. se omenja župnik Friderik Skerpin l. 1710., a tedaj je vodil to župnijo slavní doktor Maks Leop. baron Rasp. Na isti strani se omenja kovaška in kleparska bratovščina svetega Alojzija. A to je bila bratovščina sv. Aloja (ne Alojzija!) ali Eligija, ki je patron kovačev, zlatarjev in kleparjev, kateremu je posvečena srednja kapela na Malem Gradu. Stari Kamničani še prav dobro poznajo tega svetnika, ker njih predniki so ga za sv. Primožem in Felicijanom pa za sv. Marjeto, mestno zavetnico, častili še prav posebno. Pri ustanovnikih štipendij bi se poleg drugih lahko omenjal tudi Adam Frančišek Žagar, ki je ustanovil tri štipendije, ter oba Šlakarja: kanonik Janez in dekan Jožef. Jožef Šlakar je mestnim dijakom naklonil več precej velikih štipendij. — Pisatelj je dobro pogodil, da je popisal življenje slavnega skladatelja prve slovenske opere Jakoba Frančiška Zupana,

ki je umrl v Kamniku 11. mal. travna l. 1810., star 77 let; le-tu je služboval celih 48 let kot učitelj in pevovodja. Doslej se o tem znamenitem možu ni veliko vedelo. — Med znamenitimi Kamničani bi se dalo navesti še marsikako ime. Omenjamo le: Franč. Mihael Paglovec, župnik-pisatelj, ustanovnik prve hranilnice na Kranjskem (1679 do 1759); „Paulus von Oberstein“ (s Starega grada) je bil prošt pri sv. Štefanu na Dunaju in kancelar dunajskemu vseučilišču začetkom 16. stoletja, v onih letih, ko je drugi Kranjec, Jurij Slatkonja bil dunajski nadškof. L. 1519. je imel isti Pavel Starograjski hud boj s tedanjim rektorjem na vseučilišču zaradi prednosti v dostojanstvu. — Pater Matija Boštijančič, jezuit, je bil okoli l. 1630. dekan modroslovne fakultete na dunajskem vseučilišču; bil je tudi znamenit latinski pesnik. Med drugim je proslavljal zmago pri Sisku. (Letopis, 1878. str. 32; Valvasor XV. 534.) — 26. sušca l. 1792. je umrl v Freiburgu profesor medicine na ondodnem vseučilišču, dr. Jurij Karol Starovašnik (Altdorfer), rodóm Kamničan. — 26. prosinca 1755. je umrl v Ljubljani Kamničan P. Sigismund Skerpin, provincijal frančiškanske provincije sv. Križa, generalni definitor celega reda (1738 — 1750), generalni vizitator šestih redovnih provincij; l. 1730. ga je cesar imenoval cesarskim teologom. Doživel je 67 let, od teh 51 v redu. — Frančišek Pirc, (1785 do 1880), apostolski misijonar med Indijani v Severni Ameriki in slovenski pisatelj. — Tudi sedanji starosta domoljubov Luka Svetec je rojak kamniški rojen 8. vinotoka l. 1826. v Podgorju tik Kamnika.

Knjigo krasé nekatere slike, povzete iz knjige „Im Gebiete der Steiner Bahn“. Le žal, da prave slike tega mesta vendar ni nobene; kolikor jih je, te so večinoma iz okolice. Jezik je v splošnem jako lep in čist, le semtertje se jedna in ista beseda preveč ponavlja, (n. pr. str. 32 Kamnik). Nekatere malenkostne hibe gredo menda na rovaš stavcu, n. pr. str. 27. „Kako je ugajal ta kraj tedanjimi plemičem“; str. 57. „Frančiška“, prav „Frančiška“, in druge.

Knjigo toplo priporočamo občinstvu. Čita jo z zanimanjem i zgodovine nevesč čitatelj. Hvala gospodu pisatelju, ki je veliko žrtvoval, da je dal delcu tudi tako lično zunanjo obliko! Da bi se tudi o drugih mestih izdala taka dela! Knjigo prodaje pisatelj g. Ljudevit Stiasny, učitelj v Kamniku, po 1'25 gld. s poštnino vred. J. Benko.

Nemške književne zanimivosti.

Die Basko-Slavische Spracheinheit von Johann Topolovšek. I. Band. Einleitung. Vergleichende Lautlehre. Im Anhang: Iro-Slavisches. Wien. Commissions-Verlag Gerold's Sohn. 1884. Knjiga je posvečena grofu Janezu Harrachu.

Na obéh straneh zahodnih Pirenej prebivajoči Baski so nam znani večinoma le iz zemljepisja.

Mal je ta narod, toda zanimiv v mnogih ozirih. Najbolj pa vse zanima jezik, ki je vsem jezikoslovcem prava uganka. Marsikak Slovenec je morda menil, da bi se dal primerjati s slovenščino; a če je čital p. Louis-a Colome povesti in čul nekoliko stavkov tega čudovitega jezika, izginile so mu vse nade, da bi se našla sorodnost med tem jezikom in drugimi evropskimi jeziki. In vendar uči to J. Topolovšek v zgoraj omenjeni knjigi.

Na str. XXV navaja, kako delé učenjaki sredozemske narode v štiri debla, namreč v baško, kavkaško, hamitosemitsko in indoevropsko. So-li imeli ti narodi kdaj skupen jezik? Fr. Müller odgovarja, da so vsi ti rodovi istega izvira, toda jeziki si niso sorodni. Torej so se šele razvili, ko so se ločili rodovi.

Napredujoče jezikoslovje pa kruši to podmeno od dné do dné bolj. Kar so drugi dokazali o sorodnosti Hamitov in Semitov, Semitov in Indoevropejcev, to izkuša dokazati J. Topolovšek v tej knjigi o Indoevropejcih in Baskih.

Baski so sorodni Ibercem, kar je dokazal Viljem Humboldt. Za Humboldtom so se bavili še drugi, Nemci, Španci in Francozi s tem predmetom, toda prišli so do sklepa, da se ne dá dokazati nikaka sorodnost s kakim drugim jezikom. Topolovšek pa trdi: Najiminitnejši in pravi vir baškega jezika je slovenski narodni govor (str. XXXI). Ta sklad v vseh bistvenih potezah lahko zasledujemo do posa-

meznostij: nahaja se isto besedotvorje s priponkami, nahajajo se jednaka nazivala za božanstvo, za dan in noč in za mnogo drugih naravnih prikaznij, za društveno življenje itd. Potem našteva sorodne besede: abado-ta sl. obad; bagan = bog, deatulu = dealutu = dleto; kobla = kobila, poistarica = pastarica, zoritu = zoreti. Toda ne samo besede so podobne, ampak vsa jezikova gradnja. Primernik in presežnik se nahajata, kakor v slovenščini. Nedoločnik se končuje v baškem jeziku na — *tu*, v slovenščini na *ti*. Glavni števniki se dadó primerjati slovenskim. Narodne pesmi so si podobne po vsebini.

Na str. XLI. razlaga, zakaj se je jezik tako izpremenil, na str. XLII., da so Iberci sorodni Slovanom, da se v španščini in portugalščini nahajajo besede, ki jih ni móči razložiti drugače kakor slovenski. Nato sledi na 256. stranéh baško glasoslovje.

Drugi del bo obsegal: 1. Uvod (zgodovino, etimologijo imen; Iberci in Baski, njih šege, pisane spomenike). 2. Besedne razpole. 3. Nekoliko skladnje. 4. Razlago baških jezikovnih spomenikov (novi zakon, pregovori in narodne pesmi).

Kdor prelista prvi del, ne bo se čudil, da je to trud desetih let; rad pa prizna, da se je učenjaku posrečilo zavrniti nasprotnike, ki trdé, da so Baski popolnoma osamljen narodič. V. S.

Razne stvari.

Naše slike.

O Rudolfu IV. pripoveduje naša povest „Gospa s pristave“. Ni nam treba poudarjati še posebej, da je kot „gospod Kranjski“ jako važen tudi za našo slovensko, oziroma kranjsko zgodovino. Stalen spomenik si je postavil na Kranjskem s tem, da je kraj ob Krki, ki se je imenoval nekdanj „Gradec“ ali nemško „Markstatt“, povzdignil dné 7. malega travna l. 1365. v mesto, podelil mu mestne pravice in nekatera posestva, ter mu dal tudi ime (za nemško govorico): Rudolfswert. Tedaj je prav za prav začelo živeti Novo mesto, „novo“ imenovano zato, ker je bilo tedaj med mesti novo. Vse to razlaga natančno g. Vrhovec v „Zgodovini Novega mesta“. Tam tudi razlaga, zakaj je ustanovil Rudolf Novo mesto: „Novo mesto je imelo nalogo polagoma vso slovensko krajino privedi pod avstrijsko oblast. Postaló naj bi središče avstrijskih posestev na Dolenjskem. To je bil vzrok, da je Rudolf IV.

povečal stari in mali kraj „Markstatt“ ter ga povzdignil v vrsto mest.“ (Str. 10, 11.) Ta nenavadno delavni in odlični vladar iz Habsburške hiše je umrl star šele 26 let v Milanu dné 27. malega srpana l. 1465. Omenjamo tudi, da je Rudolf začel zidati cerkev sv. Štefana in ustanovil vseučilišče na Dunaju. — „Marijino obiskovanje“ (str. 592). Ta slika je izmed novejših slik Jurija Šubica. Slikal jo je l. 1888. v Parizu. O tej sliki gré sploh glas, da je v tehniki in v barvah dovršena, da je pa gledé na vzvišeni verski predmet realistična in moderna. Zdi se mi, da se v tej sliki kaže najjasneje slikarski značaj pokojnega Jurija. Čitatelji imajo lepo priliko vprašati se, ali si mislijo tudi sami Marijo táko v onem trenutku, ko je po angelovem oznanjenju šla v judovske gore in pozdravila teto Elizabeto. — V naše poročilo o slikah na str. 384 se je vrinila pomota o poštnem vozu, češ, da je vozil med Ljubljano in Litijo. Naj se čita: „med Ljubljano in Novim mestom“.